

ENGELBERTH ISTVÁN

Egy arisztokrata hölgy küzdelmei a Horthy-kori választásokon

Orosdy Fülöpné a szécsényi választókerületben
(1931–1935)

DOI: <https://doi.org/10.56944/multunk.2024.3.2>

Báró Bói Orosdy Fülöpné (született Herzog Margit) nem közismert alakja a magyar történelemnek, ugyanakkor élete érdekes és tanulságos. Magyarországon ő volt az első arisztokrata származású női képviselőnő és az első édesanya a parlamentben. Első abban is, hogy egy vidéki egyéni választókerületben, nyílt szavazás mellett nyert mandátumot¹ Nógrád vármegyében, a szegény és erősen katolikus szécsényi térségben. A korabeli sajtóforrások szerint egyedülálló módon a képviselői jövedelmét teljes egészében kerületének támogatására fordította.² Életét meghatározta zsidó származása, de az is, hogy megkeresztelkedése után mélyen hívő katolikusként végezte közéleti tevékenységét.

1931 előtt a szécsényi választókerület több, az országos politikában is nagy súllyal bíró képviselővel rendelkezett. Roszner Ervin a király személye körüli miniszter volt (1915–1917) Tisza István kormányában. Scitovszky Béla a Képviselőház (1917–1918), majd a Nemzetgyűlés elnöke (1922–1926) volt, aztán belügyminiszter 1926 és 1931 között. Rakovszky Istvánt az 1921-es „királypucss” alatt miniszterelnöknek nevezte ki IV. Károly. Roszner 1887 és 1892, Scitovszky 1910 és 1918, Rakovszky 1922

¹ Az első magyar női parlamenti képviselő, Slachta Margit az 1920-as titkos választáson egy budapesti egyéni választókerületben nyert mandátumot. Kéthly Anna lett a második női képviselő 1922-ben, aki mandátumát több cikluson keresztül lényegében 1948-ig megtartotta. Őt minden alkalommal titkos szavazású listás választókerületben választották meg.

² *Esti Kurir*, 1935. április 2. 6.

és 1926 között képviselték a kerületet a parlamentben. Alig tudott, hogy az 1926-os országgyűlési választáson Bethlen István miniszterelnök Szécsényben is – egyhangú – mandátumot szerzett, ám ő inkább a debreceni képviselőiséget választotta. Az 1927-es szécsényi időközi választáson a helyben ismert Krúdy Ferenc, a neves író másod-unokatestvére lett a befutó. 1931-ben azonban feltűnt a térségben egy Budapesten élő, a Tiszántúlon és a Pilisben nagybirtokokkal rendelkező, helyi gyökerek nélküli hölgy, aki sikerrel győzte meg a szavazókat.

E tanulmány célja a szécsényi kerület azon két, 1931-es és 1935-ös képviselő-választásának bemutatása, amelyeken fellépett a bárónő. A pontos feltárást azonban nehezíti a források hiánya. Orosdy-hagyaték nem maradt fenn, a családról nem született összefoglaló írás, és a helyi források is gyérek. A helyi választások megismerésében a Nógrád Vármegyei Levéltárban megtalálható alispáni és a Törvényhatósági Bizottság központi választmányi iratai nyújtanak segítséget, ám ezek is igen hiányosak.³ Utóbbiban 1931-ből megmaradtak Krúdy Ferenc ajánlóívei és a szavazókörök jegyzőkönyvei, illetve Orosdyné választási kiadványa. 1935-ből rendelkezésre állnak a választási bizottság és a választási biztos jegyzőkönyvei. Ezekon túlmenően fontos helyi forrás a szécsényi ferencesek háztörténete (*Historia Domus*), illetve más helytörténeti vonatkozású munkák (visszaemlékezések, néprajzi források, helyi kiadványok).

A bemutatást segítik a sajtótudósítások is. E két választást azért kísérték nagyobb figyelemmel az újságok is, mert egyrészt egy hölgy igyekezett mandátumot szerezni, másrészt nem voltak egyhangúak, előre lefutottak, mint más kerületekben. A bárónő kereszténypárti (keresztényszocialista) világnézete miatt hasznos a katolikus lapok kiadását végző Központi Sajtóvállalat Rt. által megjelentetett *Nemzeti Újság* vagy *Új Nemzedék*, mivel ezek viszonylag bőven adtak hírt a képviselőasszony működéséről. A korszakban az egyetlen megyei, egyben kormányközeli újság a Balassagyarmaton megjelenő *Nógrádi Hírlap*, amely azonban

³ Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Vármegyei Levéltára (MNL NML) IV. 435. és IV. 433. fondok. A főispáni iratanyag (IV. 431.) sajnos nem tartalmaz e választásokkal kapcsolatos információkat.

az akkori megyeszékhelyre koncentrált, így a keresztény párt-ról, illetve Szécsényről kevés információt közölt. Külön szécsényi újság nem volt a korszakban, amit valamelyest pótol az akkor nagyközségi rangú település 1928 és 1935 közötti közéleti eseményeinek emlékkönyve.⁴

Orosdy Fülöpné családja, élete és politikai pályára lépése

Herzog Margit 1871. március 20-án született Budapesten. Édesapja, az élete végéig izraelita vallásához hű Herzog Péter a dualizmus korának egyik jelentős üzletembere, aki terménykereskedőként kezdte, majd legsikeresebb üzleteit a dohánykereskedelemben érte el. Kapcsolatokat épített ki a Balkánon és a Közel-Keleten. Voltak cukorgyárai, malmai, részvényei bányavállalatban és az Adria Hajózási Rt.-ben, szódagyára Boszniában. Az Angol–Magyar Banktársaság igazgatója is lett.⁵ Az arisztokráciába emelkedés jegyében birtokot vásárolt Csete-Kéthalompusztán, 1886-ban „csetei” előnévvel nemességet, majd 1904-ben bárói rangot kapott Ferenc Józseftől. A királyhoz fűződő viszonyát jellemzi, hogy vendég volt a gödöllői vadászaton. Sikerei részben magyarázzák fiatalabb lánya Habsburgpárti és legitimista szellemiségét. Margit franciaországi és angliai iskolákban tanult,⁶ amelyekből magával hozta a nyugat-európai normák és kultúra iránti szimpátiát. Élete nagy részében rendszeresen utazott nyaralni és üzleti ügyeket intézni, főként Franciaországba és Angliába, illetve parlamenti képviselőként kapcsolatot tartott francia és brit honatyákkal. Tagja lett az Interparlamentáris Unió magyar csoportjának, nemzetközi konferenciákon is részt vett. Négy idegen nyelven beszélt: angol-

⁴ GALCSIK Zsolt (szerk.): *Szécsény közéleti eseményeinek emlékkönyve 1928–1935*. Antal Károly Honismereti Alapítvány–Magyar Mezőgazdasági Múzeum Baráti Köre Szécsényi Helyi Csoportja, Szécsény, 2009.

⁵ KÖVÉR György: M. L. Herzog & Comp. Három nemzedék öröksége. *Budapesti Negyed*, 1993/1. 45–58.

⁶ Arról, hogy pontosan milyen végzettséget szerzett, nincs (eddig) ismert információ.

lul, franciául, németül és olaszul.⁷ Gazdag könyvtára volt, saját maga vezette luxusautóját, szeretett vadászni és teniszezni.

Margit 1893. október 11-én Budapesten, a Dohány utcai zsinagógában kötött házasságot az éppen akkor harmincadik életévét betöltő Orosdy Fülöp nagykereskedővel. Fülöp apja, az izraelita vallású Schnabel Adolf 1848-ban magyarosította a nevét Orosdira. A szabadságharcban főtiszti rangot szerzett, majd követte Kossuth Lajost Törökországba, ahol a titkára lett. Az emigrációban sikeres kereskedelmi vállalkozásba fogott Back Fülöppel, akivel megalapították a nemzetközi hírűvé vált Orosdi-Back-vállalatot. Az üzleti modell lényege az volt, hogy európai termékeket szállítottak a közel-keleti és a balkáni nagyvárosokban lévő áruházaikba. Fülöp második fiúként született 1863-ban Konstantinápolyban. Franciaországban végezte tanulmányait, majd visszatérve Törökországba ipari és kereskedelmi vállalkozásokban vett részt, feltehetőleg apja cégeiben is. Az Orosdi-Back-vállalat 1888-ban a francia fővárosba helyezte központját, bár az Orosdiak részéről az ügyeket inkább Fülöp bátyja, Leon vitte.

Az ifjú pár kezdetben hol Budapesten, hol Konstantinápolyban élt. Fiuk, Raoul 1895-ben született Budapesten, és katolikusnak keresztelték. Röviddel utána édesanyja is áttért. A család ezután végleg Magyarországra költözött, megvették a VII. kerületi Damjanich utca 12. szám alatti palotát. Raoul 1916-ban a keleti fronton halálosan megsebesült, ami az Orosdy-ág kihalását jelentette. Testvére, Júlia 1902-ben született, később gróf Pálffy Géza gróf felesége lett.⁸

Mind a Herzogok, mind az Orosdyak éltek a dualizmus kori arisztokraták megszokott és társadalmilag is elvárt életét. Margit – édesanyjához, Schweiger Júliához hasonlóan – rendkívül sokat jótékonykodott. Az 1899-ben szerzett pilisszántói mellé a család 1911-ben megvette a tiszabői birtokot is, ahol Margit anyavédelmi központot is kialakított. 1903-ban X. Leó pápa a Pro Ecclesia et Pontifice érdemrend díszkeresztjével tüntette ki,⁹ amiben va-

⁷ ALFÖLDY Gábor: A pilisszántói Orosdy-kastély és parkja. *Ars Hungarica*, 1991/2. 389–418.

⁸ Uo. 405.

⁹ *Pesti Napló*, 1903. november 25. 9.

lószínűleg szerepet játszott ismert és a sajtóban is hivatkozott katolizáló tevékenysége. Az első világháború alatt a neves Hüttl professzor tanítványa és műtőasszisztensnője volt a Szent István Kórházban. A pesti palotájukban harmincágyas kórházat állított fel sebesült tisztek részére (Orosdy Fülöpné Önkéntes Kisegítő Hadikórháza). Tagja volt a katolikus Központi Oltáregyletnek, a VII. kerületi egyházközség elnöki tanácsának, és a tiszabói egyházközség világi elnöki tisztét is betöltötte.¹⁰ Az első világháború után saját vagyonából Törökszentmiklóson telepet alapított hadirokkantaknak, akik házhelyet és két hold földet is kaptak. A Vöröskereszt Egylet vezetőségének is a tagja volt.

Orosdy Fülöpné 1931-ben, hatvanévesen, férje 1930. novemberi elhunytá után lépett politikai pályára. Hogy döntését mi motiválta, arról csak feltételezéseink lehetnek. Nyilatkozatai alapján „férje munkáját” kívánta folytatni, aki 1910 és 1918 között a Nemzeti Munkapárt színeiben volt a Képviselőház tagja, bár báróvá emelése (1905) után, 1912-től jogot kapott a főrendiházi tagságra is. A bárónó maga így indokolta föllépését: „Sokat utazgattam Angliában és sok angol barátnőm van, aki már régen részt vesz a politikai életben [...] Ez a példa ösztönzött arra, hogy én is foglalkozzam a közügyekkel. Meggyőződésem, hogy ez a munkakör felel meg legjobban egyéniségemnek. Az élet ügyis nagyon megváltozott és a főúri társadalom helyzete is vele változott. Mindenkinnek dolgoznia kell.”¹¹

Mindkétszer a kormánypárt hivatalos jelöltjével szemben mérettette meg magát. 1931-ben Krúdy Ferenc volt az ellenfél, 1935-ben a Gömbös-párti Mikolay József. Mindkét férfi helyben jól ismert, beágyazott politikusnak számított. Krúdy szécsényi születésű volt, 1927-től képviselő. Mikolay a Szécsény közeli Alsózsunypusztá térségében bérelt több ezer hektár földet.

¹⁰ HORTOBÁGYI Jenő: *Keresztény magyar közéleti almanach 2. M-Zs.* Budapest, 1940. 1193.

¹¹ *Kis Újság*, 1931. június 14. 13.

A szécsényi választókerület

Szécsény nagyközséget hátrányosan érintette a trianoni békediktátum, Ipoly menti településként elveszítette vonzáskörzete északi részét. A járáshoz, ezzel a választókerülethez 1918 előtt 58 település¹² tartozott, a Horthy-korszakban csak 27.¹³ Az agrárjellegű kerület keleti részén voltak olyan települések, ahol a lakosság egy része bányászként dolgozott, például Etesen, Kishartyánban, Ságújfalun. Ezt jól mutatják Krúdy Ferenc 1931-es ajánlóívei, melyeken az aláírók foglalkozását is rögzítették.¹⁴ A terület társadalmi-gazdasági helyzetét jól illusztrálja, hogy Szécsény népessége – és néhány Ipoly menti községé is – 1920 és 1930 között csökkent (1920: 4214 fő, 1930: 3943 fő).¹⁵

A választókerületek már a dualizmus korában is különböző nagyságúak voltak. A trianoni határ által kettévágott kerületeket – leginkább a revíziós igények fenntartása miatt – nem változtatták meg, így ezek jó része különösen kis létszámú lett. Szécsény azonban nem tartozott utóbbiak közé, itt a választójogosultak száma átlagos volt: 1931-ben 9639, 1935-ben 11 906 fő.¹⁶ Ahogy szintén átlagos volt a jogosultak aránya az össznépességhez képest: 1931-ben 29,3%.¹⁷

Hubai László szerint 1920 után a határmenti, „csonka” választókerületek kevéssé lehettek célpontjai az ellenzéki pártok mandátumszerző törekvéseinek, mert a sikerhez a revízió kiemelt

¹² A m. kir. belügyminiszter 1914. évi 55.000. számú körrendelete valamennyi törvényhatósághoz, az országgyűlési képviselőválasztó-kerületek részletes beosztásának közzétételéről. *Magyarországi Rendeletek Tára*. Magyar Kir. Belügyminisztérium, Budapest, 1914. 620–621.

¹³ A nemzetgyűlési képviselőválasztó-kerületek részletes beosztása. A m. kir. belügyminiszternek 59.000/1922. B. M. számú rendelete. *Belügyi Közlöny*, 1922. április 23. 960.

¹⁴ Krúdy Ferenc ajánlóívei. MNL NML IV. 433. 13. doboz. Országgyűlési képviselőválasztási ajánlási ívek.

¹⁵ *Az 1930. évi népszámlálás. I. rész*. Budapest, 1932. 68.

¹⁶ Országos átlagban 1931-ben 10 110, 1935-ben 12 194 választó tartozott egy vármegyei választókerülethez. *Statisztikai Évkönyv 1931*. Budapest, 1933. 294.; *Statisztikai Évkönyv 1935*. Budapest, 1938. 323.

¹⁷ 1931-ben az össznépesség 29%-ának volt választójoga a vármegyékben, 29,4%-ának országosan. *Statisztikai Évkönyv 1931*. I. m. 294. A Szécsényi járás népessége 1930 végén 31 213 fő volt. *Az 1930. évi népszámlálás. I. rész*. I. m. 68.

hangsúlyozása kellett, és ebben nem tudtak túltenni a hatalmon lévőkön.¹⁸ Ám a szécsényi kerület nem csak választói száma miatt nem illik bele ebbe a kategóriába, hiszen 1922-ben Rakovszky Istvánnak, majd 1931-ben Orosdynénak is nem kormánypárti-ként sikerült győznie.

Utóbbi azért is volt különleges, mert 1926-ban és 1931-ben Nógrád és Hont vármegye hét választókerületének tizennégy „választását” szinte teljes egyhangúság jellemezte – az egyetlen kivétel, ahol valódi szavazás történt, éppen az 1931-es szécsényi eset volt. A többi helyen a kormány hivatalos jelöltjei ellenfél nélkül szereztek mandátumot a kormánypárt színeiben, illetve a drégelypalánki kerületet a koalíciós partner, a Keresztény Gazdasági és Szociális Párt (KGSZP) egyik vezetője, Ernszt Sándor kapta meg.¹⁹ 1927-ben Szécsényben merült fel, hogy a Bethlen István itteni mandátumáról történt lemondása miatti időközi választáson hivatalos kormánytámogatással a szintén kereszténypárti Bernolák Nándor lépjen fel.²⁰ Ez végül nem valósult meg – Krúdy Ferenc lett a hivatalos jelölt, majd a képviselő –, de Bernolák később Orosdyné fontos segítője lett annak 1931 és 1935 közötti képviselősége idején.

Az 1931-es választás

Az 1931-es országgyűlési választásra a gazdasági világválság következményei nyomták rá a bélyegüket. A voksolást Bethlen nyomására írta ki a kormányzó, azzal a céllal, hogy újabb évekre biztosítva legyen az Egységes Párt többsége. Ez kis mandátum-vesztéssel sikerült is, bár még a nem demokratikus választás során is látszott, hogy nő az elégedetlenség a politikájával szemben. 1931-ben a választási részvétel a nyílt kerületekben

¹⁸ HUBAI László: Választók és választói jog Magyarországon (1920–1947). *Társadalmi Szemle*, 1999/7. 104–117., 112.

¹⁹ Az egyhangú szavazásról mint a kormány eszközéről a választások befolyásolására lásd HUBAI László: I. m. 110–112. A vármegye választási adatai: HUBAI László: *Magyarország XX. századi választási atlasza 1920–2000. II. kötet* és CD-ROM. Napvilág Kiadó, Budapest, 2001.

²⁰ *Az Est*, 1927. január 26. 8.

átlagosan 81%-os volt, a szécsényi kerületben is csak kicsivel alacsonyabb, 80%-os.²¹

Érdekes és egyértelműen nem megválaszolható kérdés, hogy a bárónó milyen politikai színekben is indult el a választáson. A korabeli lapokban a legjellemzőbb a keresztényszocialista jelző volt.²² Előfordult azonban a „keresztény gazdasági”,²³ a – külön említve más kereszténypártiaktól – „keresztény ellenzéki”,²⁴ a „wolffista”,²⁵ a pártonkívüli,²⁶ de a „szélsőséges keresztényszocialista” is.²⁷ A Magyar Távirati Iroda (MTI) „nem hivatalos kereszténygazdasági párti” jelöltként említette a választás napján.²⁸ A *Pester Lloyd* szinte egyedüliként adott meg konkrét pártnevet Orosdyné neve mellett: „Christlichsozialen Wirtschaftspartei” (Keresztényszociális Gazdasági Párt – a lap rendszeresen nevezte így a KGSZP-t).²⁹ A helyi szavazási jegyzőkönyvekben³⁰ a keresztényszocialista megjelölés szerepelt, párt megnevezése nélkül. A Lengyel–Vidor-féle országgyűlési almanach pedig így fogalmaz: „pártokon kívüli, de keresztényszociális programmal lépett fel”.³¹ E változatosságot nemcsak Orosdyné bizonytalan politikai helyzete, hanem az akkori pártrendszer jellege is magyarázza, amelyben még gyakran átalakuló, nem országos szervezettségű választási pártok is jelen voltak. Indulása a KGSZP színeiben azért is kizárható, mert a párt koalíciós társként nem vállalt volna fel ilyen nyílt küzdelmet az Egységes Párttal, annak hivatalos

²¹ HUBAI László: *Magyarország XX. századi választási atlasza*. I. m. I. kötet, 50., illetve CD-ROM.

²² *Magyarország*, 1931. június 12. 4.

²³ *Magyarország*, 1931. június 23. 5–6.; *Pesti Hírlap*, 1931. június 30. 1–3.

²⁴ *Kis Újság*, 1931. június 30. 6.

²⁵ *Népszava*, 1931. június 30. 3–4. Wolff Károly a Budapestet irányító Keresztény Községi Párt vezetője volt, de az országos politikában, így a parlamentben a KGSZP-hez tartozott.

²⁶ *Magyar Hírlap*, 1931. június 30. 2.

²⁷ *Kassai Újság*, 1931. július 4. 2.

²⁸ Napi Hírek. Nem hivatalos választási jelentés éjjel 12 órakor. *MTI*, 1931. június 28. https://library.hungaricana.hu/hu/view/NapiHirek_1931_06_2/?pg=604&layout=s (Letöltve: 2024. 12. 06.)

²⁹ *Pester Lloyd*, 1931. június 12. 4.

³⁰ Szavazási jegyzőkönyvek, 1927–1935. MNL NML IV. 433. 2. doboz.

³¹ LENGYEL László–VIDOR Gyula (szerk.): *Magyar országgyűlési almanach, 1931–1936*. Budapest, 1931. 220.

jelöltjével szemben. Mindent figyelembe véve Orosdyné 1931-ben lényegében pártonkívüli jelöltnek tekinthető.

A jelöltek közül Krúdy Ferenc indulásáról számoltak be először, június elején a lapok. Csak pár nappal később – először június 12-én – említették Orosdynét, de akkor felmerült egy harmadik jelölt is, gróf Széchenyi József, aki „kereszténypárti” programmal lép fel Szécsényben.³² A *Magyarország* Széchenyit a „Keresztény Gazdasági Párt” jelöltjének tartotta, aki a lap szerint már össze is gyűjtötte az ajánlásokat, azonban pár nap múlva kiderült, hogy a gróf visszalépett a küzdelemtől.³³

A hírek alapján Orosdyné kezdetben nem tűnt esélyes jelöltnek. A *Magyarország* meg sem említette a nevét, amikor arról írt, hogy Krúdy „kemény kihívót kapott Széchenyi gróf személyében”.³⁴ Egy kormányközeli lap előre ki is hirdette az eredményt: „az egységes párt ajánlási íveit a választók nyolcvanegy százaléka írta alá, így Krúdy Ferenc megválasztása nem vitás”, főleg, hogy az újság szerint ellenfelét 131 aláírás pótlására utasította a választási biztos.³⁵ Más forrás szerint Krúdy 7272, míg Orosdyné 4663 ajánlást szerzett,³⁶ bár e két szám együttesen jóval meghaladta a választójogosultak számát (9639 fő).

A korszak választásainak ugyanis egyik komoly problémája volt az ajánlási rendszer. Ahhoz, hogy egy képviselőjelölt elinduljon a választáson, a jogosultak 10%-ának (de maximum 1000 főnek) aláírását kellett összegyűjteni, ami igen magas küszöb volt.³⁷ A rendszer lehetőséget adott a hatalomnak a visszaélésre, a nem kívánt (ellenzéki) jelölt tevékenységének megnehezítésére, sőt az indulásának megakadályozására. Ebben a közigazgatás készséggel segítette is a kormánypárti indulókat. Például megtörténhetett, hogy az ajánlási ívekre hamis aláírások kerültek.

³² *Az Est*, 1931. június 12. 2–3.

³³ *Magyarország*, 1931. június 13. 4.; *Pester Lloyd*, 1931. június 20. 4.

³⁴ *Magyarország*, 1931. június 13. 4.

³⁵ *8 Órai Újság*, 1931. június 24. 2.

³⁶ *Magyarország*, 1931. június 23. 6.

³⁷ Az adott választókerület aktuális képviselője kedvezményt kapott: neki csak a jogosultak 5%-ának (maximum 500 főnek) az ajánlását írta elő a törvény. 1925. évi XXVI. tc. 62. §. (5). 1931-ben Szécsényben ez Krúdy Ferencre vonatkozott.

Az íveket aztán az általában a kormánypárthoz kötődő választási biztos ellenőrizte, aki a többes jelölés tilalma miatt a több jelölt listáján is szereplő aláírásokat kihúzta, így az ellenjelölt ajánlásainak száma könnyen az előírt 10%-os érték alá csökkenhetett. Ugyanakkor a jelölteknek lehetőségük volt a hiányzó (érvénytelenített) ajánlások pótlására, és az ellenzéki jelöltek elővigyázatosságból gyakran félre is tették az aláírásaik egy részét ilyen esetre.³⁸

Ha tehát igaz volt az újsághír, hogy a bárónőt ajánlások pótlására utasították, akkor a benyújtott aláírásainak nagy részét érvénytelenítették, de a pótlásokkal mégis sikeresen vette a jelölési akadályt. Az is megjelent egy kormányközeli lapban – talán a hívek elbizonytalanítására –, hogy visszalép.³⁹ Ugyanakkor az újságok arról már nem írtak, hogy a hamis ajánlások miatt – bár a számok alapján nyilvánvaló csalás történt – a választási biztos tett-e lépéseket.⁴⁰

A nyílt szavazást kihasználva a választókat listázták, ami a korszakban nem volt tiltott. Erre utal a Krúdy 1931-es ajánlóívei között található gépelt – minden egyéb megjelölés nélküli – „etesi lista”.⁴¹ Ez (valószínűleg) a Krúdy Ferenc támogatói között nem szereplők adatait tartalmazza. A 2912 fős Etes 98 polgára került rá, választói névjegyzékben szereplő sorszámával, születése évével, foglalkozásával. A lista utolsó oszlopa további információt tartalmaz. A „Orosdyné” bejegyzés arra utalhat, hogy az illető a bárónő híve volt, tán alá is írt neki. Más települések neve azt jelezte, hogy a választó elköltözött, ahogy azt is feltűntették, ha az illető „elhalt” vagy „kivándorolt”, vagy ha „nem akar”-t

³⁸ BORSÁNYI György: Válság és választás – 1931. In: FÖLDES György–HUBAI László (szerk.): *Parlamenti választások Magyarországon, 1920–2010*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2010. 142.

³⁹ *Új Barázda*, 1931. június 24. 2.

⁴⁰ A választási törvény a következőt írta elő: „Ha a választási biztosnak az ajánlási íven előforduló valamely aláírás érvényessége ellen kifogása van, köteles az ajánlási ívet a választás befejezése után – büntető eljárás folyamatba tétele végett – az illetékes kir. ügyészséghez haladéktalanul megküldeni.” 1925. évi XXVI. tc. 62. §. (19).

⁴¹ Országgyűlési képviselő ajánlási ívek, 1931. MNL NML IV. 433. 13. doboz, 16. kötegszám. Etes volt a választókerület második legnépesebb települése, jelentős bányászlakossággal. (Az „etesi lista” a szerző megnevezése.)

ajánlást adni. Az anyag része egy másik lista is 57 névvel, akik Etesen írták alá az ajánlóívet, de a választókerület más településeinek választói névjegyzékébe voltak felvéve.

A korábban esélytelennek tartott bárónőt a kormánypárt végül komoly ellenfélnek tartotta. Erre utal Krúdy Ferenc szécsényi választási gyűlése, melyet pár nappal a szavazás előtt, június 24-én, szerdán délelőtt tartottak több száz támogató, illetve az Egységes Párt vezető személyeinek jelenlétében.⁴² Utóbbiak ugyanis elsősorban olyan kerületekbe látogattak el, ahol kiélezett volt a verseny. A gyűlést Bolgár Miklós, a párt helyi elnöke nyitotta meg, majd a jelölt tartott programbeszédet. Bethlen miniszterelnök hívének nevezte magát, és felsorolta az elmúlt öt év fejlesztéseit a kerületben: utak több faluhoz, községi iskolák, Szécsényben népház, könyvtár, vámórségpalota, ivóvízkút. A bárónőt – neve említése nélkül – a nagytőke embereként jellemezte, ki a „pénz kufárja”, és szemben áll a gazdatársadalommal: „gyűlölik a gazdát, a munkást, az iparost és a kereskedőt”.

Utána Sztranyavszky Sándor belügyi államtitkár, az Egységes Párt kormányzati kampányfelelőse,⁴³ a salgótarjáni kerület képviselője beszélt, aki szorgalmas, becsületes emberként jellemezte Krúdyt, ám úgy vélte, az emberek elbizonytalanodtak, hogy ki legyen a képviselőjük. Szintén tőkésnek nevezte Orosdynét, aki pénzen akar mandátumot venni. Szerinte azonban a „nők feladata inkább otthon van és nem a közéletben”, míg a bárónőnek a fellépés „csupán sport”, és mint „olyan, aki a férfi munkakörét akarja kisajátítani, elveszítette azt, hogy a férfiak vele szemben a lovagiasság szellemében lépjenek fel. Férfi az férfit válasszon!” – vonta le a tanulságot. Ezt azzal egészítette ki, ha mégis egy nő lesz a képviselő, azzal Szécsény a „vicclapokba kerül”. Kiemelte: Bethlen küldte őt Szécsénybe, mert az országos politika szempontjából is szükséges Krúdy győzelme. Hiszen Bethlennek köszönhető az ország felemelése, és a szavazók tartoznak azzal, hogy kiállnak mellette. Emellett Scitovszky Béla belügyminiszter, a balassagyarmati – korábban szécsényi – képviselő üzenetét

⁴² *Nógrádi Hírlap*, 1931. június 28. 1–2.

⁴³ BORSÁNYI György: I. m. 143.

is tolmácsolta, aki szintén Krúdy támogatására szólított fel a választókat.

Sztranyavszkyt követően az Egységes Párt ügyvezető elnöke, Rubinek István úgy fogalmazott, a „vezérnek szakértő munkatársakra” van szüksége, és Orosdyné nem az, majd öregasszonynak nevezte. Füzesy Imre, a kormánypárt törökszentmiklósi elnöke azzal érvelt, hogy ha olyan jó jelölt lenne Orosdyné, akkor saját körzetéből „nem engedték volna Nógrádba”. A papságot Mráz György sóshartyáni esperes képviselte, aki szintén hitet tett Krúdy mellett, és felszólította a jelenlévőket, hogy az „itt kapott meggyőződésüket terjesszék a falvakban, a megtévelyedettek közt”.⁴⁴ A gyűlést Bolgár Miklós zárta be, akinek javaslatára a résztvevők üdvözlő táviratot küldtek a miniszterelnöknek. A megjelentek között volt még Soldos Béla Nógrád vármegyei főispán, vitéz Mikolay József – a bárónő későbbi, 1935-ös ellenfele – és Balog Gábor, az Országos Vitézi Szék ügyésze is.

Kodolányi János újságíróként másnap járt Szécsényben, és tudósításában azt írta, hogy a Sztranyavszky-beszéd Krúdy kortesei szerint is „kissé elvetette a sulykot”.⁴⁵ A lakosság ugyanis katolikus, ahogy Orosdyné is, és „[m]elletle vannak tehát elsősorban az asszonyok. Azután meg a papság. Ez pedig sokat jelent”. A ferencesek *Historia Domusa* hasonló álláspontot tükröz: „Az államtitkár úriemberhez nem méltóan beszélt a nőkről.”⁴⁶ A katolikus egyház helyi képviselőinek jó része valóban a bárónő támogatója volt, a szavazati joggal bíró szerzetesek – a nem szavazó guardián kivételével – a szécsényi tartózkodásai során a miséket rendszeresen látogató Orosdynéra voksoltak.⁴⁷

Kodolányi leírása képet ad a nagyközség választás előtti napjainak hangulatáról. Nagy sürgés-forgás volt az egyébként álmos településen. A városháza kapuján ki-be jártak az emberek,

⁴⁴ Mráz fellépését szintén említi: *Historia Domus Conventus Szécsényiensis 1880–1950*. (Továbbiakban: *H. Dom.*) 1931. június. 349. Magyar Ferences Könyvtár és Levéltár, Budapest.

⁴⁵ KODOLÁNYI János: Egy felbolygatott község. Választási körkép Szécsényről. *Pesti Napló*, 1931. június 27. 5.

⁴⁶ *H. Dom.* I. m. 1931. június. 349.

⁴⁷ Fr. KOVÁCS Sándor Kamill: *Kamill testvér kalandozásai a XX. században*. Szent István Társulat, Budapest, 1989. 200–204.

gyakran egymással is vitatkozva. A főutcán a két jelölt kortesei kampányoltak csendőrök sokasága között. „A két jelölt egyaránt bőkezű”, a szegény nép pedig rájárt a „potyára”, tehát a jelöltek a vendéglátással – ezt részben a kampányszabályok megengedték – is igyekeztek meggyőzni a választókat. Akik viszont Kodolányi szerint nem igazán akartak beszélni idegenekkel a választásról, nem mertek nyíltan állást foglalni.

- Mi történne például, ha maga Orosdynéra szavazna? – kérdeztem egy vendéglőt.
- Nagyon egyszerű – felelte suttogva. – Elvennék az italmérés-i engedélyemet.
- Miből állapítja ezt meg? Ki mondta?
- Nem kell azt mondani sem. Természetes. Tudja ezt minden kocsmáros, vendéglős. S annyi itt az adósság, meg az adóhátralék, hogy akitől nem vehetnek el semmit, az is fél.

Ennek hátterében a nyílt szavazás intézménye állt. A szavazás során ugyanis a választónak a szavazatszedő küldöttség előtt élőszóval kellett kimondani a támogatott nevét, ami súlyosan sértette a politikai jog szabad gyakorlását. Ráadásul a választás lebonyolítását a kormányhű közigazgatási szervek tagjai végezték, akik – ahogy arra Kodolányi is utal a cikkében – egyben a kormánypárt választási gépezetének részeként is dolgozva megismerték a szavazók politikai irányultságát. Fenyegetésre sokszor nem is volt szükség, a választó maga is belátta szavazatának feltételezhető következményeit. Azonban súlyos és erőszakos választási visszaélésekre a hatalom részéről általában csak ott került sor, ahol az esélyes ellenzéki jelölt győzelmét mindenképpen meg akarták akadályozni.⁴⁸

Orosdyné indulásával kapcsolatban számos kérdés nyitott. Egyrészt nem ismert olyan helyi küldöttség, amely – a kor szokása szerint – hivatalosan felkérte őt a jelöltségre. A bárónő saját

⁴⁸ A közigazgatásnak a hivatalos jelölteket támogató tevékenységét részletesen bemutatja az 1926-os választások kapcsán: IGNÁCZ Károly: Választói magatartás 1926-ban. A kormánypárt választási gépezetének működése és egy statisztikai felmérés tanulságai nyílt szavazású választókerületekben. *Múltunk*, 2018/1. 87–134.

állítása szerint nem tartott programbeszédet sem.⁴⁹ Talán ezt pótolhatta az a röplap, melyben összegezte indulásának okait és céljait. Törekedett figyelembe venni a térség társadalmi-gazdasági jellemzőit, és olyan programot kínálni, amellyel sikeresen szólíthatta meg az embereket. Múltjából fakadóan is szerepet kapott szociális érzékenysége, igyekezett megnyerni a gazdákat, munkásokat, kisiparosokat és külön a nőket is. Hitet tett a legitimizmus mellett, és Trianon okán kitért arra, hogy „Szécsény mellett nem húzódhat a határ”. Elítélte a kommunizmust és hangsúlyozta a katolikus értékeket. Bár kritikus volt, de nem támadta élesen a kormánypártot. Igyekezett a realitás talaján maradni, utalt az anyagi erőforrások országos korlátozottságára: „Világválsággal állunk szemben.”

Nagy hangsúlyt kapott női mivolta, és a szokatlan szerepet igyekezett megmagyarázni a polgároknak. Angliát hozta példaként, megemlítve, hogy azok szerint, akik ázsiai származásúnak tartják a magyarokat, nincs helye a közéletben a nőknek. De „mi európai nemzet vagyunk, és ami Európa többi népénél hasznos [...] üdvös lesz a magyar nemzet életében is”.⁵⁰

Valószínűleg – ahogy ellenfele is – járta a kerületet,⁵¹ miközben meg kellett küzdenie a hatóságok okozta nehézségekkel. Arról, hogy akadályozták mozgását, több lap is említést tett: Orosdynét „nem eresztették be a kerületbe”,⁵² és „a szécsényi kerületből hatósági terrorról érkeznek panaszok. [...] Orosdy bárónénak és híveinek eddig még egyetlen gyűlést sem engedélyeztek. Ezenkívül [...] csak bizonyos meghatározott órákban szabad kerületének községeiben tartózkodni” – írták.⁵³ Egy nyilatkozatban elmondta, a választáson „mindig csendőrök kísérték. Azt mondták, hogy életemet és vagyonomat akarják megvédeni”.⁵⁴ Később úgy fogal-

⁴⁹ GUTHY Böske: Szécsény követe, báró Orosdy Fülöpné a szegényeknek ajánlja fel képviselői fizetését. *Színházi Élet*, 1931. július 12. 48.

⁵⁰ A szécsényi választókerület polgáraihoz. MNL NML XI. 13/a. Dräxler testvérek póstyénpusztai hengeralmának családi ügyiratai (1893–1947). 15. tétel.

⁵¹ *Friss Újság*, 1931. június 21. 13.

⁵² KODOLÁNYI János: I. m.

⁵³ *Magyarország*, 1931. június 28. 4.

⁵⁴ *Az Est*, 1931. július. 21. 2.

mazott, hogy „elkészült ugyan a legerősebb küzdelemre, de arra nem számított, ami a választás során történt”.

Az ellenfeléről ő maga nem mondott semmit nyilvánosan, utólag se.⁵⁵ Ezzel szemben a negatív kampányról tanúskodtak – a visszaemlékezésekből származó – különféle rigmusok: „Krúdy Ferenc sánta lába nem illik az országházba.”⁵⁶ „Krúdy Gyula [sic!] gatyába sz...t, egye meg, aki vele tart. Szécsénybe csak nyolc tart vele, hogy a ménkő csapjon bele.”⁵⁷ Erőszakos cselekményről is született hír a választás napján: miközben a választókat tizes csoportokban tartóztatta le a hatalom, Kobela Péter rimóci lakost Sós István csendőr törzsőrmester szuronnyal keresztülszúrta.⁵⁸ Erről azonban csak egy lap számolt be, így kérdéses, hogy pontosan mi is történt. Nem valószínű, hogy volt halálos áldozat, mert abból nagyobb hír és botrány lett volna.

Ehhez képest a szavazási jegyzőkönyvek alapján a június 28-ai voksolás tulajdonképpen nyugodtan telt. Mindössze Endrefalva község dokumentuma tanúskodik arról, hogy viszonylag sok, 17 esetben nem engedélyezték a szavazat leadását, gyakran a bárónő nevének nem pontos bemondása miatt (például grófnő használata a bárónő helyett, vagy „Orosi” Orosdy helyett). A többi szavazókörben egy-két hasonló esetet jegyeztek fel. A szavazás időtartamára, az esetleges korai zárás miatt sem voltak panaszok, pedig ezzel a szavazatszedő küldöttségek (és azok kormánypárthoz tartozó elnökei⁵⁹) gyakran visszaéltek a korszakban. Sőt, a két szécsényi szavazókörben egészen sokáig, este 6-ig, illetve fél 7-ig lehetett voksolni. A két jelölt által delegált bizalmi emberek száma között nem volt jelentős különbség, ami

⁵⁵ Orosdy Fülöpné elmondja, miért lépett a politikai pályára. *Új Nemzedék*, 1931. július 11. 5.

⁵⁶ HABONYI Zoltán: Önéletrajz helyett. Hetven év emlékeiből III. *Palócföld*, 1991/3. 283–307.

⁵⁷ SOMOGYVÁRI László: Régi választás. Körkép Szécsényből. *Nógrádi Népujság*, 1958. október 18. 4. (A Gyula név nyilvánvalóan elírás.)

⁵⁸ *Reggeli Újság*, 1931. június 29. 5.

⁵⁹ Ilyen volt például Esőssy Béla ügyvéd a szécsényi 1. szavazókörben, és Sóshartyánban Mráz György esperes, aki pár nappal korábban még Krúdy gyűlésén korteskedett.

arra utal, hogy a bárónő viszonylag gyorsan ki tudott építeni egy megfelelő kortescsapatot a térségben.

A választás napja izgalmasan alakult. Sokáig Krúdy tűnt győztesnek az MTI jelentései szerint: 15 órakor 116, 16 órakor 124, 18 órakor 12 szótöbbséggel vezetett.⁶⁰ A végén azonban 3846 szavazattal 3827 ellenében a bárónő győzött,⁶¹ akit másnap nagy ünnepséggel fogadtak Szécsényben. A siker egyedi volt, hiszen ilyen szoros eredmény egy kormánypárti és nem kormánypárti jelölt között nem született 1931-ben. Magában Szécsény nagyközségben, ha kevéssel is, de Krúdy győzött: 519 voksot kapott, míg kihívója 507-et. A szavazatok további megoszlását tekintve nem volt általános mintázat, sőt jellemzőek a nagy különbségek az egyes települések között, amelyek oka valószínűleg a helyben meghatározó személyek befolyása lehetett. Ez utóbbit csak erősítette az, hogy a választókerület alapvetően néhány száz fős településekből állt, kivéve Szécsényt, illetve az akkor több mint kétezer lakosú, bányásztelepülésnek számító Etest. Figyelemre méltó, hogy utóbbiban Krúdy nagyarányú sikert aratott (456 szavazat 181 ellenében). Ennek hátterében a kiszolgáltatottság is állhatott: a bárónő megemlítette egy választás utáni interjúban, hogy sok bányászt elbocsátottak, mert rá szavaztak.⁶² A legjellemzőbb ellenpélda Nógrádsipek, ahol Orosdyné 195 szavazatával szemben a kormánypárti jelölt csak 26-ot kapott. Ugyanakkor Pilinyben, ahol – szemben a választókerületi 80%-os részvételi aránnyal, csak a jogosultak kevesebb mint egynegyede (23%-a!) szavazott – 66–3 arányban Krúdy nyert. Feltételezhető, hogy itt a bárónő híveit nem engedték voksolni, vagy más visszaélés történhetett. Konkrét panasz ez ügyben nem ismert, talán azért, mert Orosdyné ezzel együtt is győzött.

A szavazási jegyzőkönyvek egyébként önmagukban nagy visszaélésekre nem utalnak, ami természetesen nem feltétlen jelenti

⁶⁰ Napi hírek. *MTI*, 1931. június 28.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/NapiHirek_1931_06_2/?pg=571&layout=s (Letöltve: 2024. 08. 03.)

⁶¹ A korszak sajtójában némileg eltérő számok jelentek meg. A tanulmányban az alábbi munka adatait használom: HUBAI László: *Magyarország XX. századi választási atlasza, 1920–2000*. I. m. II. kötet és CD-ROM.

⁶² *Kis Újság*, 1931. július 11. 4.

azt, hogy ne lettek volna ilyenek. Ezekre a bárónő nyilatkozataiból következtethetünk, bár – valószínűleg győzelme tudatában, és kerülni akarván a konfliktust – részleteket ő sem közölt. A következő választáson, az 1935-ös veresége után azonban már sokkal nyíltabban fogalmazott.

A szavazást követő nap Krúdy Sztranyavszkyval találkozott Budapesten,⁶³ majd az Egységes Párt úgy döntött, petícióval támadja meg a mandátumot, de a benyújtás negyedórával a határidő után történt meg.⁶⁴ A Képviselőházban december 1-jén hangzott el, hogy a Közigazgatási Bíróság megszüntette az eljárást a Mikolay József és társai részéről emelt panasz ügyében, így a bárónő igazolt képviselővé vált.⁶⁵ Ám további két ügyben kérte a fővárosi főügyészség – a szécsényi járásbíróság megkeresése alapján – a mentelmi jog felfüggesztését. Az indoklások szerint a bárónő a kampányidőszakban törvénytelenül, be nem jelentett helyen és időben tartott választási gyűlést.⁶⁶ A Ház – a mentelmi bizottság javaslatára – 1932. november 18-án a kérést elutasította azzal az indokkal, hogy a vélelmezett bűncselekmények és a képviselő személye közötti összefüggés kétséges, és inkább zaklatási szándékot lát.⁶⁷

Az 1931-es választási siker után Orosdyné a parlamentben feladta pártonkívülségét, és csatlakozott a Keresztény Gazdasági és Szociális Párt (KGSZP) frakciójához. A párt 1931 decemberéig, Ernst Sándor népjóléti és munkaügyi tárcáról történő lemondásáig tekinthető a kormánykoalíció részének. Ezután még egy ideig kívülről támogatta a kormányt. Gömbös Gyula miniszterelnökségével szemben azonban már jóval tartózkodóbb volt, és a

⁶³ *Kis Újság*, 1931. június 30. 3.

⁶⁴ *Kis Újság*, 1931. augusztus 2. 1.

⁶⁵ *Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója*. III. kötet. Budapest, 1931. 63.

⁶⁶ Az egyik indítványban konkrétan megjelölték a törvénytelen gyűlés dátumát, június 16-át. *Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Irományai*. IV. kötet. Budapest, 1932. 89–90.

⁶⁷ *Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója*. XI. kötet. Budapest, 1932. 407–408.

Kéthly Anna és Orosdy Fülöpné párviadala a folyosón



MARGIT

Annám, adnál egy kis püdert?

ANNA

Pardon, mikor ittunk brúdert?
ön bárónó, én meg proli,
két világ ez, nem gondolí?

MARGIT

Ej, de felválták a nyelved.

ANNA

Mert én tisztelem az elvet,
nálam az elv nem sikk, nem lom,
szakszervezet nekem templom.

MARGIT

Nézd mán, hogy beszél a szóga,
nem templom az, zsinagóga,
mert ebben oszt nincsen vita,
minden szoci izralita.

ANNA

Izralit az öregapja.

MARGIT

Nézd, a bankot ő hogy adja,
felforgató, szovjet-elem,
viszont velem,
kezet fogott tegnap Bethlen.

ANNA

Lehetetlen.
De ha mégis igaz lenne,
nagysád szívességet tenne,
ha tudatná, hogy csinálta.

MARGIT

Megsűghatom, jer, te pösze,
mindig mondtam, tartsunk össze.

A Nagy Imre által szerkesztett zsidó élclap sorozatként közölte a mellékelt karikatúrapárt, változó szövegű versikékké az 1931-ben megválasztott (mindössze) két országgyűlési képviselő, a keresztényszociális Orosdy Fülöpné (Herzog Margit) és a szociáldemokrata Kéthly Anna kitalált párbeszédeiről. A korrektségtől távol álló alkotások 1931 júliusától előbb hetenként, majd alkalmanként jelentek meg 1932 májusáig.

Az itt közölt szöveg forrása: *Az Ojság*, 1931. július 19. 7.

párt vezetői 1933 nyarán bejelentették, hogy ellenzékbe vonulnak.⁶⁸

Orosdyné évente rendszeresen tartott képviselői beszámolót Szécsényben, több száz fős gyűlés keretében, amelyek után helyi pártvacsorát is szerveztek. Ezeken megjelentek a helyi támogatók mellett az országos kereszténypárt vezetői, képviselői is.

A bárónő képviselői tevékenysége – melynek feltárása további munkát igényel – nem lehetett egyszerű. Jól példázza ezt az 1934. október 21-én Szécsényben tartott beszámolója, amikor már – saját megfogalmazása szerint – ellenzékiként állt szemben a gömbösi politikával.⁶⁹

A vasárnapi mise után 11 órára meghirdetett gyűlésre az engedély jó idő esetére a templomtérre, rossz idő esetére a népházba szült. Reggel a kellemetlen idő miatt a népházba irányították az embereket. Később az időjárás kedvezővé vált, és Orosdyné beszéde alatt a járási főszolgabíró szavára csendőrök jelentek meg. Szuronnal fenyegetve követelték az épület elhagyását, mondván, jó idő esetére szabadtéri gyűlés engedélyezett. Még Ernszt Sándor, a KGSZP vezetője, volt miniszter is igyekezett meggyőzni a csendőröket, ám hiába. A tömeg így a templomtérre vonult, és ott hallgatták meg Orosdyné és más politikusok beszédeit.⁷⁰ Az eset felháborodást keltett, az ügyben – más hatósági korlátozásokkal együtt – a bárónő pedig interpellálta Keresztes-Fischer belügyminisztert.⁷¹

Szécsényben ezen a napon, október 21-e délután adták át az 1740-es években készült, akkor felújított Szentháromság-szobrot, amelynek költségeit a bárónő állta, és amelyet Mráz esperes szentelt fel. A szobor és a választás a népi emlékezetben összefonódott és folklorizálódott: „Báró Orosdy Fülöpné nagy korteskedést folytatott, mindenáron azt akarták, hogy őt válasszák meg. Amikor

⁶⁸ GERGELY Jenő: *A keresztényszocializmus Magyarországon (1924–1944)*. Typovent Kiadó, Gödöllő, 1993. 89., 95., 100.

⁶⁹ *Báró Bóji Orosdy Fülöpné Szécsényben 1934. október 24-én tartott beszámoló beszéde*. Szécsény, 1934. Országgyűlési Könyvtár, C4/4027. 5. (A kiadvány címében az október 24-ei dátum valószínűleg elírás.)

⁷⁰ *Nemzeti Újság*, 1934. október 23. 2.

⁷¹ Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója. XXIV. kötet. Budapest, 1935. 102–104.

sikerült, »borzalmas nagy ünnepségek« voltak, énekelték »éljen Orosdyné, éljen a báróné, leszavaztunk rája. [...] És akkor ő építette hálából a szécsényieknek ezt a Szentháromság-szobrot. [...] Azért is választották meg, mert megígérte.«⁷²

A kerület, illetve a szegények segítése minden bizonnyal nyomot hagyott a közéletben, még akkor is, ha ezek mértékéről, illetve a képviselőnő népszerűségéről – a források korlátozottsága vagy elfogultsága miatt – nehéz pontos képet alkotni. 1933 végén például Kishartyán községből érkezett egy levél a *Kis Újság* szerkesztőségéhez, amely szerint 130 helyi lakos kérte, hogy juttassanak el a bárónőnek egy újévi üdvözlő iratot. „Köszönetet mondunk a nemes képviselőnőnek, emberbaráti szeretetért, jóságos, nemes cselekedetért, amellyel mindig segítségére siet kerületében a küszködő, szenvedő embereknek. Az árvákat, a szegény gyermekeket mindig anyagi támogatásban részesíti és mindenkin segít, akin csak lehet.»⁷³

Az 1935-ös választás

1935-ben Gömbös Gyula radikális politikája, diktatórikus törekvései nehezítették az alkotmányvédelem talaján álló bárónő és pártjának tevékenységét. A miniszterelnök március 5-én jelentette be az ismét előrehozott választásokat. (Az országgyűlés mandátuma több mint egy évvel később, 1936 nyarán járt volna csak le.) A voksolás március 31. és április 7. között zajlott, a szécsényi kerületben március utolsó napján, vasárnap szavaztak a polgárok.⁷⁴

A részvételi arány a nyílt kerületekben átlagosan 80%-os volt, a szécsényi kerületben viszont alacsonyabb, 76%-os.⁷⁵

⁷² LIMBACHER Gábor: A Szentháromság kultusza Nógrádban, különös tekintettel a szabadtéri ábrázolásokra. In: BARNÁ Gábor (szerk.): *„Oh boldogságos Háromság»*. Kairosz Könyvkiadó, Budapest, 2003. 115.

⁷³ *Kis Újság*, 1933. december 30. 10.

⁷⁴ SIPOS Péter: *Órségváltás szavazócédulákkal – 1935*. In: FÖLDES György-HUBAI László (szerk.): *Parlamenti választások... I. m.* 151–180.

⁷⁵ HUBAI László: *Magyarország XX. századi választási atlasza*. I. m. I. kötet, 58., illetve CD-ROM.

1935-ben a kormánypárt, új nevén Nemzeti Egység Pártja (NEP) győzelmét semmi sem veszélyeztette. Ám a parlamenti erőviszonyok gyökeresen megváltoztak, a korábban meghatározó bethlenista-konzervatív tábor jelentősen vesztett súlyából. A kormánypárti képviselők nagy része kicserélődött, többségük Gömbös híveként került be a parlamentbe. Ilyen volt az Orosdynét legyőző Mikolay József⁷⁶ is Szécsényben. Országosan is nagy veszteséget szenvedett az immár ellenzéki KGSZP: a korábbi 32 mandátum helyett csak 14-et sikerült szereznie. Az ellenzék minden szereplője egyetértett abban, hogy ezen a választáson történt a legtöbb törvénysértés és csalás, és minden addiginál nagyobb számban, összesen 38 mandátumot támadtak meg petícióval. Ebből 17 esetben a Közigazgatási Bíróság az eredményt meg is semmisítette.

A szécsényi választókerületben 1935-ben több név merült fel jelöltként, mint négy évvel korábban. Bézay Jenő miniszteri osztálytanácsos, majd az 1931-es ellenfél, Krúdy Ferenc⁷⁷ „hivatalos jelöltként”, aztán Söpkéz Sándor a NEP nem hivatalos indulójaként. A kormánypárt embere azonban végül Mikolay József lett. Bejelentkezett két budapesti ügyvéd is, László Miklós, a Gazdasági Reformpárttól és Vészi Mátyás.⁷⁸ A bárónó keresz-

⁷⁶ Mikolay József 1891-ben született Gödöllőn, római katolikus, nyugalmazott főszolgabíró és százados. Az első világháborúban háromszor is súlyosan megsérült, szolgálatáért többször kitüntették. 1919-ben a Nemzeti Hadseregben szolgált főhadnagyként, majd Horthy István, a későbbi kormányzó bátyjának segédtisztje volt. 1920 októberében egészségi állapota miatt – fél lábára megsántult – nyugállományba ment, és bérelt földön, a Szécsény közeli Alsózsunypusztán gazdálkodott, lakhelye Nagylóc volt. 1935 előtt a vármegye törvényhatósági bizottságának és a kisgyűlésének tagja, elnöke a szécsényi járási mezőgazdasági bizottságnak. Az 1930-as években a Corona Tejcsarnok Rt. igazgatósági tagja, illetve a balassagyarmati királyi törvényszék gazdasági szakértője. Parlamenti képviselőként (1935–1939) a véderő és a mentelmi bizottságok, illetve a NEP-en belül az ún. vitarendező bizottság tagja. Az 1939-es választáson már a kisgazdapárt színeiben indult a balassagyarmati kerületben, sikertelenül. HAEFFLER István (szerk.): *Országgyűlési almanach az 1935–40. évi Országgyűlésről*. Budapest, 1940. 192–193., 326.

⁷⁷ *Az Est*, 1935. március 8. 2.

⁷⁸ *Pesti Hírlap*, 1935. március 13. 3. – Vészi (vagy Vészy) Mátyás hódmezővásárhelyi születésű, budapesti ügyvéd, az első világháborúban a montellói ütközet hőse. Az 1920-as években a Vázsonyi Vilmos vezette Nemzeti Demokrata Párt tagja. 1939 márciusában egyike volt annak a parlament karzatán megjelenő

ténypárti jelöltsége nem volt kétséges, amit a március 11-én kelt nyilatkozatában erősített meg.⁷⁹

Az ajánlási folyamat végére Orosdyné, Mikolay és Vészi maradtak talpon. Március 23-án a választási biztos átvette a jelöltség elfogadásáról szóló nyilatkozatokat és az ajánlásokat az indulók támogatóitól. Március 27-én közölte, hogy Mikolay és Orosdyné indulása lehetővé vált, de Vészi esetében csak 549 ajánlást fogadott el, így az 1000-hez hiányzó 451 pótlása szükséges, amire 36 órát biztosított. Vészi emberei másnap benyújtották az újabb aláírásokat, amelyek közül a választási biztos már elegendő számút talált hitelesnek, így Vészi is indulhatott a választáson.

A lapok szerint Mikolay 7809, Orosdyné 6500, Vészi 4000 ajánlást adott le. Így ismét az a helyzet állt elő, ami 1931-ben, hogy az ajánlások összesített száma (mintegy 18 ezer) jóval több volt, mint a választójoggal bírók száma (11 906 fő). A választási iratokban azonban nem szerepel, hogy a jelölteknek pontosan hány érvényes ajánlásuk volt, ahogy az sem, a választási biztos foglalkozott-e a potenciális csalással, az aláírások hamisításának kérdésével.

A kampány a bárónő és csapata számára nem lehetett könnyű, akárcsak 1931-ben. Pedig az ajánlások gyűjtésével napokkal a határidő előtt végeztek, a *Nemzeti Újság* már március 20-án írta, hogy Orosdyné 6500 aláírást szerzett, „így a harcot a biztos győzelem kilátásaival veszi fel”.⁸⁰ Ám megjelentek a hamis információk is, amelyek az esélytelenségét hangsúlyozták. A képviselő szerint olyan hír terjedt, amely szerint ajánlásainak „egy részét meg fogják semmisíteni, hogy elússék a jelöltségtől”.⁸¹

hűsz, fekete ruhába öltözött, zsidó származású világháborús frontharcosnak, akik jelenlétükkel tiltakoztak a készülő második zsidótörvény ellen. (Az *Est*, 1939. március 22. 7.) 1945-től a Polgári Demokrata Párt tagja, 1947-ben országgyűlési képviselő lett, a választást követően azonban távozott a pártból. 1949-ben felfüggesztették ügyvédi tevékenységét, ősszel Ausztriába menekült, majd Londonban telepedett le. 1959-ben halt meg. MARELYN KISS József-VIDA István (főszerk.): *Az 1947. szeptember 16-ra Budapestre összehívott Országgyűlés almanachja*. Magyar Országgyűlés, Budapest, 2005. 458–459.

⁷⁹ Báró Bői Orosdy Fülöpné nyilatkozata a jelöltség elfogadásáról. MNL NML IV. 435. 2. doboz. Külön kezelt iratok, 1922–1938.

⁸⁰ *Nemzeti Újság*, 1935. március 20. 2.

⁸¹ *Magyarság*, 1935. március 22. 4.

Máshol arról írtak, hogy 160 pótajánlást kell szereznie,⁸² de erre semmi nem utal.

Orosdyné március 17-én tartotta meg programbeszédét Szécsényben, amelyet nyomtatott formában is terjesztettek.⁸³ Ebben részletesebben foglalkozott külpolitikai ügyekkel, mint 1931-ben, miközben kisebb hangsúlyt kaptak a szociális kérdések. Élesen bírálta a kommunista és fasiszta diktatúrákat. Ekkor is kiállt a revízió mellett, amihez – követve a bethleni külpolitika gondolatát – Franciaország és Anglia támogatását is szükségesnek tartotta. Beszédében megjelentek a katolikus értékek és a Habsburg-, illetve Ottó-párti legitimizmus vállalása. Aktuális gazdasági és társadalmi kérdések is előkerültek, például a telepítési törvény, és élesen bírálta a fedezetlen pénzkibocsátás lehetőségét. A várható választási reformhoz kapcsolódva követelte a titkos választójogot, az igazságtalan ajánlási rendszer megváltoztatását, illetve azt, hogy a nők választójogát ne szűkítsék. Természetesen előkerült a gazdák, bányászok, iparosok segítése is. Vészi Mátyás ugyanazon a napon, ugyanúgy Szécsényben tartotta meg a programbeszédét.⁸⁴

A megmérettetés azonban Mikolay sikerét hozta 4428 szavazattal, Orosdyné 3686, Vészi Mátyás 615 voksot kapott. Mikolay így, ha kevéssel is, 63 szavazattal, de abszolút többséget (50,7%) szerzett két ellenfelével szemben, így pótvalasztásra nem került sor. A sajtóhírek és a ferencesek beszámolója szerint is sokan elkeseredve fogadták a hírt. „[A] szegényebb rétegek körében nagy az elkeseredés, mert attól félnek, hogy Orosdy bárónéban nemcsak képviselőjüket, hanem egyúttal nagy jöltevőjüket veszítik el, aki [...] tehetségesebb gyermekek neveléséről, betegek gyógyításáról, a szegényebbek támogatásáról mindig nagy szeretettel gondoskodott, képviselői jövedelmét pedig teljesen a kerület közcéljaira fordította.”⁸⁵

⁸² *Pesti Napló*, 1935. március 28. 8.

⁸³ *Báró Bói Orosdy Fülöpné programbeszéde Szécsényben, 1935. március 17-én*. Szécsény, 1935. Országos Széchényi Könyvtár, 167.758.

⁸⁴ *Vásárhelyi Újság*, 1935. március 21. 3.

⁸⁵ *Esti Kurir*, 1935. április 2. 6. Lásd még: *H. Dom.* I. m. 1935. március 31. 431.

A bárónő hívei az eredményhirdetés után azonnal értekezletet tartottak, és elhatározták, hogy a törvénytelenségek miatt petíció útján kérni fogják az eredmény megsemmisítését, illetve annak kimondását, hogy a megválasztott képviselő Orosdy Fülöpné.⁸⁶ A választás napján történekről a bárónő – nyilván nem elfogulatlan – nyilatkozataiból kaphatunk képet, amelyben a korszak választásaira jellemző anomáliák, visszaélések köszönnek vissza. Szerinte „a választás eredményét jogtalanul megváltoztatták”,⁸⁷ az *Esti Kurir*nak pedig részletesen is kifejtette, mire alapozza ezt a véleményét:

Választóim igen nagy részét, mintegy 1500 embert, egyáltalán nem engedték be a szavazatszedő küldöttség termébe [...] A zárórát a legtöbb helyen délután két órára tűzték ki, bár még igen nagy tömegek vártak a szavazásra. Ságújfalun a csendőrség üzte ki a választókat a szavazás helyéről. Etesen, ahol négyszáznál több szavazó várt arra, hogy reám leszavazhasson, háromnegyed 11 óráig egyetlenegy sem bocsátottak szavazásra, később a szavazás vontatott menetével gátolták a szavazati jog gyakorlását, a záróra kitűzése után pedig senkit nem engedtek be választóim közül. Hasonló visszaélést jelentettek Varsányból, Nagylócról, Megyerről, Endrefalváról, Kishartyánból, a Gergekből, Szakálból és több más községből. Magában Szécsényben az egyik szavazatszedő küldöttség botrányos jelentelek közt gátolta meg, hogy száznál több szavazó a terembe léphessen. A szavazásban résztvettek szavazatainak számottevő részét egyes küldöttségi elnökök jogtalanul érvénytelené nyilvánították, több szavazatot a jegyzőkönyvbe nem vetettek fel, így Nagylócon 13 leadott szavazat a jegyzőkönyvekben nem szerepel. Nem kétséges, hogy helye van a választási eredmény kiigazításának.

A bárónő egyértelműen megfogalmazta, hogy a visszaéléseket a kormánypárt követte el:

[...] az egységes párt érdekében a községi jegyzők és más alacsonyabb hatóságok a megfélemlítés és jogtalan befolyásolás egész skáláját igénybe vették. A legtöbb helyen adóvégrehajtással, a határmenti községekben a határátlépési igazolványok bevoná-

⁸⁶ *Magyarország*, 1935. április 2. 4.

⁸⁷ *Friss Újság*, 1935. április 2. 3.

sával, másutt a közmunkákból való kizárással, erdők felparcellázásából való kizárással félemlítették meg a választókat. Ehhez járult a jogtalan befolyásolás sok más tiltott eszköze is.⁸⁸

A részletes választási adatok bár egyértelműen nem igazolják Orosdyné kifogásait, de nem is állnak vele szemben. Ahogy fentebb szó volt róla, a részvételi arány alacsonyabb volt mind az országos átlagnál, mind az 1931-es választás szécsényi adatánál, ami a választói névjegyzékek pontatlansága mellett a szavazók egy részének (erőszakos) távortartására is utalhat. A bárónő számszerűen kevesebb szavazatot kapott, mint négy évvel korábban, miközben a választók száma jelentősen nőtt – igaz, a korábbihoz képest 1935-ben nem egyedüli jelölt volt a hivatalos kormánypárti indulóval szemben. Ami azonban feltűnő, az az érvénytelenített szavazatok nagy száma – erre a báróné is utalt –, különösen a nyílt, tehát élőlészavas szavazásra tekintettel: míg 1931-ben csak 18 ilyen eset történt, addig 1935-ben 305. Ez a kerület összes szavazatának 3,4%-a, ami már önmagában eldönthette a választás eredményét, figyelembe véve Mikolay kis különbségű győzelmét, és azt, hogy nagy valószínűséggel nem a kormánypárti szavazatokat nyilvánították nagy számban érvénytelennek. Ebből a szempontból a legkirivóbb települések az alábbiak voltak: Liptagerge 31 érvénytelen (ez a helyi szavazatok 23%-a), Rimóc 103 (17%), Varsány 48 (14%), Karancsság 31 (7%).

Orosdyné panaszait és a küzdelem kiélezettségét a ferences háztörténet is részben megerősíti, amely szerint „a választási küzdelemben az emberek megfélemlenek a hűsvéti gyónásról”. Azt is rögzítette, hogy „a választás napján nem engedték szavazni Orosdyné híveit”. Szécsény esetében – hasonlóan a bárónő nyilatkozatához – a szavazók (itt 200 fő) távortartásáról írt, mert „előbb zárták le a választást”. Az egyik szavazókör elnöke – az egyébként a kormánypárthoz tartozó, helyi egyházközségi vezető Esőssy Béla ügyvéd – durván utasította el a szavazókat. A szavazásra várókat a nagy hidegben szándékosan nem engedték be, és ezt sokan nem tudták kivárni. Egy páterrel szemben, akinek nem is volt választójoga, a csendőrök, de egyes hívek is durván

⁸⁸ *Esti Kurir*, 1935. április 2. 6.

– bár nem tetteleg – léptek fel. Hasonló események máshol is történtek, például a nógrádszakáli plébánost a csendőr nem engedte szavazni. A háztörténet egyértelmű kormánypárti elfogultságról is írt, „igyekeznek bevinni a hivatalos jelöltet”. „Sok piszok került a felszínre. Az a legszomorúbb, hogy mindez felülről” – összegzett a szerző.⁸⁹ A háztörténet, amely egyébként ritkán tudósít politikai eseményekről, már 1935 februárjában azt jegyezte fel: „Mráz György esperes berendelte a kerület papságát, hogy testületileg tisztelegjenek az új főszolgabírónál.” A szerző értékelt is: „Kár ennyire cselédsorba kergetni a papságot.”⁹⁰ Utóbbi is mutatja, hogy a ferencesek nem a kormánypárt, hanem Orosdyné „szimpatizánsai” voltak.

A bárónő személyi titkára, illetve a kereszténypárti politikus, Bernolák Nándor hetekig gyűjtötték az anyagot a kerületben a választás elleni hivatalos petícióhoz, amit április 30-ig kellett benyújtani. A kormánypárti gépezet azonban itt is igyekezett minden eszközzel, például csendőri igazoltatásokkal és kihallgatásokkal akadályozni a munkájukat. Mivel Szécsényben nem volt, így Rétságról kellett közjegyzőt felkérni, hogy jegyzőkönyvbe foglalja és hitelesítse azoknak a választópolgároknak a vallomásait, illetve aláírásaikat, akik nem tudtak szavazni. Az eseményre mintegy ötszáz választópolgár gyűlt össze. Ám a közjegyző nem tudta végezni a munkáját, ugyanis két csendőr jelent meg, és mondvacsinált ürüggyel a „hajtási igazolványa” után érdeklődtek. A közjegyző „kiképzés alatt állt”, így ideiglenesen okmány nélkül is vezethetett, de a csendőrök mégis a főszolgabíróhoz kísérték, ahol több órát kellett eltöltenie, így nem folytathatta a munkáját. Bernolák ekkor úgy döntött, hogy 240 peticionáló utazzon Budapestre. Egy részük vonattal, mások autóbusszokkal tettek volna meg az utat. A buszra egy vendéglőben várakozókat azonban a csendőrség igazoltatta, majd „szétzavarta”. A bárónő „bizalmi embereit” pedig elő is állították.⁹¹ A megmaradt peticionálókat másnap délben szállították haza.⁹²

⁸⁹ *H. Dom.* I. m. 1935. március 31. 431.

⁹⁰ *H. Dom.* I. m. 1935. február 14. 429.

⁹¹ *Nemzeti Újság*, 1935. május 3. 4.

⁹² *Újság*, 1935. május 2. 2.

Végül a benyújtott petícióról a Közigazgatási Bíróság döntött. Az október 24-i tárgyaláson a bárónó hívei azzal érveltek, hogy a választók nagy számát jogosulatlanul utasították vissza, és legalább ezer választót be sem engedtek a választóhelyiségekbe. A kormánypárti „választásvédők” azzal a kifogással éltek, hogy a panaszosok későn és szabálytalanul terjesztették be a választói névjegyzék kivonatát, illetve a hitelesítések körül mulasztások történtek, a petíció egyes aláírói szerepeltek Mikolay ajánlasi ívein is. Bernolák azzal indokolta a késedelmet, hogy több közjegyző különböző ürügyekkel lemondta a munkát, majd előadta a rét-sági közjegyző esetét. A panaszos választók pedig számos olyan konkrét esetről nyilatkoztak, hogy nem gyakorolhatták jogukat, mert megfélemlítették és jogtalanul befolyásolták őket.⁹³ Másnap a bíróság a petíciót formai okokra hivatkozva elutasította, és a panaszosokat 1200 pengő költség megfizetésére kötelezte. Az indoklás szerint a panasztevők a petícióval egy időben nem nyújtották be a választói névjegyzék hiteles kivonatát, és azt csak késve pótolták.⁹⁴ A bíróság így tehát a petíció érdemi részét nem vizsgálta.

Az 1935-ös pótválasztásoknál kétszer is felmerült a bárónó neve. Egyszer, amikor a kápolnai kerületben Eckhardt Tibor lemondása miatt új választást írtak ki. Majd akkor, amikor felmerült a lehetősége, hogy Gömbös Gyula Szegeden tartja meg a mandátumát, és az abádszalókiról mond le. Az abádszalóki indulás azért is tűnt volna kézenfekvőnek, mert a település az Orosdy-birtok közelében feküdt. A lapok arról írtak, hogy „Orosdyné elindulna az új választáson, és a legsúlyosabb áldozatoktól sem riadna vissza, hogy visszakerüljön a parlamentbe”: „rég-i kerületében a választási küzdelem nem kevesebb, mint százhusz ezer pengőjébe került és [...] hasonló összeget szánna az új választás költségeire is”,⁹⁵ illetve „semmi áldozatot sem tart soknak azért, hogy a miniszterelnök kerületét az ellenzéki politika számára elhódítsa”.⁹⁶ Azonban Gömbös a szegedi mandátumáról mondott

⁹³ *Nemzeti Újság*, 1935. október 25. 8.

⁹⁴ *Kis Újság*, 1935. október 26. 6.

⁹⁵ *Dél-Magyarország*, 1935. május 10.

⁹⁶ *Magyarország*, 1935. május 11. 7.

le, a bárónő pedig nyilatkozatban cáfolt: „Szécsényi választóim [...] petícióval támadták meg a választás eredményét, amely panasz olyan nyomós érvekkel van alátámasztva, hogy szó sem lehet arról, hogy más kerületet keressék.”⁹⁷ 1936-ban, a miniszterelnök halála után ismét felmerült a neve Abádszalókon, ám ismét közleményben tudatta, hogy a hír „alaptalan”.⁹⁸

A szécsényi kerülethez ragaszkodását az is mutatta, hogy 1935. szeptember 1-jén, vasárnap Etesen gyűlést hirdetett híveinek. Chikán János plébános megnyitója után a bárónő tartott „nagy lelkesedéssel fogadott” beszédet. Választási sérelmei ismét előkerültek beszédében: a „keresztény párt a választásokon erőszakkal és az alkotmányos jog elnyomásával találkozott”. Huszár Mihály, majd Töbler János kereszténypárti országgyűlési képviselők is felszólaltak, ezt követően a „népgyűlés hatalmas közönsége a Himnuszt énekelve és Orosdy Fülöpné bárónét éltetve, lelkes hangulatban oszlott szét”.⁹⁹

1935 őszén a bárónő a magyar küldöttség tagjaként vett részt Londonban a Nemzetközi Parlamenti Kereskedelmi Konferencián. A *Daily Express*nek adott interjúbán kijelentette, hogy a nyílt szavazás miatt bukott meg a választásokon. Ennek egyik oka a választóinak, akik között sok a szegény ember, zsarolhatósága volt. „Ha a választók ellenzéki jelöltre szavaztak volna, elvesztették volna állásukat.” Kiállt a restauráció mellett is, mondván, jobb lenne, ha „ismét császáruk volna”. Azt is hozzáfűzte: „Mi foglyok vagyunk Magyarországon.”¹⁰⁰ Gondolatai kemény bírálatokat váltottak ki a kormányközeli lapokban.¹⁰¹

⁹⁷ *Az Est*, 1935. május 21. 9.

⁹⁸ *Nemzeti Újság*, 1936. október 20. 4.

⁹⁹ *Magyarság*, 1935. szeptember 5. 5.

¹⁰⁰ Bizalmas Értesítések. *MTI*, 1935. október 1. https://library.hungaricana.hu/hu/view/BizalmasErtesitesek_1935_07_12/?pg=169&layout=s (Letöltve: 2024. 12. 12.)

¹⁰¹ *Budapesti Hírlap*, 1935. október 2. 3.

Az utolsó évek Magyarországon

Orosdyné közéleti aktivitása 1935 után sem lankadt. 1935 májusában ismételten a Magyar Nők Szent Korona Szövetségének alelnöke lett.¹⁰² Részt vett a korszak legjelentősebb legitimista eseményein, a budai várban tartott novemberi Károly-napi eseményeken, és az augusztusi Károly-émlékünnepeken Tihanyban.¹⁰³ A külpolitika iránti érdeklődése sem csökkent, látogatta a Külügyi Társaság eseményeit. A hazai arisztokrata társasági eseményeken túl továbbra is rendszeresen utazott Bécsbe és Nyugat-Európába.

A pártpolitikában is aktív maradt. Bekapcsolódott a kereszténypárt 1935-ös kudarca utáni újjászervezésbe, így többhetes munkával 1937. november 14-ére megszervezte az Egyesült Keresztény Párt zászlóbontó gyűlését Szécsényben.¹⁰⁴ Az eseményt nemcsak a legitimizmus szelleme hatotta át, hanem diktatúra- és németellenes is volt. A felszólalók bírálták a kormány központosító törekvéseit is, Orosdyné a titkos választójog mellett érvelt, és földbirtokreformot sürgetett.¹⁰⁵

A közelgő veszedelem hírnöke volt, hogy 1937-ben az Orosdy név megjelent olyan munkákban, amelyek zsidó családok listázását tartalmazták.¹⁰⁶ Ennek ellenére 1938-ban a bárónő részt vett az Eucharisztikus Kongresszus szervezésében és eseményein, sőt olasz és francia főpapoknak adott szállást.¹⁰⁷ Augusztusban az interparlamentáris unió magyar csoportjának tagjaként Hágában jelent meg egy konferencián.¹⁰⁸

A csökkenő társadalmi aktivitás 1938 őszétől kezdődhetett. Gyakran emlegetett neve eltűnt a sajtóból. Feltételezhető, hogy a zsidótörvények jelentettek fordulatot. Ezt jól szimbolizálja a második zsidótörvény vitájának jelenete 1939 márciusában, amikor

¹⁰² *Nemzeti Újság*, 1935. május 24. 8.

¹⁰³ *Nemzeti Újság*, 1936. november 4. 9.; 1935. augusztus 17. 4.

¹⁰⁴ *Nemzeti Újság*, 1937. november 17. 6.

¹⁰⁵ *Az Est*, 1937. november 16. 9.

¹⁰⁶ KEMPELEN Béla: *Magyarországi zsidó és zsidó eredetű családok 1.* Budapest, 1937; BOSNYÁK Zoltán: *Magyarország elzsidósodása.* Budapest, 1937.

¹⁰⁷ *Az Est*, 1938. május 26. 3.

¹⁰⁸ *Budapesti Hírlap*, 1938. augusztus 18. 6.

a liberális Fábián Béla képviselő kiáltotta oda a kereszténypárti Müller Antalnak, hogy „még zsidó országgyűlési képviselőjük is volt [...] Báró Orosdy Fülöpné!” Müller felszólalásai ugyanis a kereszténypárt erősödő antiszemitizmusát mutatták.¹⁰⁹

Orosdyné 1939 februárjában Londonban másodsorra is férjhez ment, akkor az angol Raymond Wodehouse Foxhoz (1873–1948).¹¹⁰ Megismerkedésük és házasságuk körülményei nem ismertek. A bárónő 1942-ben hagyta el Magyarországot véglegesen. Vagyona lánya, illetve unokája nevére került, akik hamarosan szintén emigráltak. Távollétében – még 1944-ben, a német megszállás alatt is – megjelentek az Orosdy Raoul Alapítvány pályázati felhívásai a Vöröskereszt szervezésében, azon katolikus anyák részére, akik elveszítették fiukat (az első) világháborúban.

A bárónő New Yorkban visszavonultan élt férjével annak haláláig, illetve lányával, Júliával és unokájával, Pálffy Rudolfal. Júlia a megélhetésükért franciát tanított. A bárónő otthonában őrzött egy üvegkeretbe foglalt képet. Ennek eredetije a képviselői ingyenes utazáshoz használt MÁV-igazolványarcképe volt, amely egyedülálló módon egy róla készült festmény kicsinyített mása volt.¹¹¹ 1957. október 15-én hunyt el New Yorkban, ahol katolikus szertartással helyezték örök nyugalomra.

Összegzés

Az 1931-es és 1935-ös szécsényi választások során megjelentek azok az antidemokratikus jellemzők, visszaélések és korlátozások, amelyek a korszak választásait jellemezték Magyarországon. Utóbbiaknak nem az országos hatalom megszerzése volt tétje, mert erre nem volt valós esély. Ugyanakkor helyi szinten, a nehezített pálya ellenére volt lehetőség nem kormánypárti sikerre is, amit Orosdy Fülöpné 1931-es esete is pél-

¹⁰⁹ *Népszava*, 1939. március 22. 6.

¹¹⁰ *Liverpool Daily Post*, 1939. február 20. 10.

¹¹¹ Az ismeretlen időpontban készült és eltűnt festményt egy, a korszakban rendkívül neves művész, László Fülöp készítette, aki megfestette a pápát, az amerikai elnököt, de Ferenc Józsefet, Horthyt és Bethlent is.

dáz. Az ő fellépése kihívást jelentett a hatalom számára, amely kénytelen volt egy nem kormánypárti női jelöltet támadni, ami igen ritka volt a korszakban. Ráadásul egy erősen katolikus hölgyet, egy olyan vidéki térségben, ahol a katolikus egyháznak jelentős volt a befolyása a lakosságra. Mindez olyan helyzetet teremtett, amely döntően meghatározta a választásokat, így a bárónő 1931-es győzelmét is. Orosdyné legjelentősebb erőforrásait a kormánypárti erőfölénnyel szemben az országosan is közismert szociális érzékenységén és jótékonykodásain alapuló ismertsége, a katolikus vallása, illetve a női mivolta jelentették. Ehhez társult a családi háttéréből származó vagyon, amely lehetőséget biztosított a választási küzdelem finanszírozására. 1931-es győzelme – ezek mellett – országosan is nagy meglepetésnek számított. 1935-ös vereségében pedig valószínűleg szerepet játszottak a visszaélések, illetve általában a választás antidemokratikus jellege. Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a források szerint a (zsidó) származás később meghatározóvá váló kérdése sem 1931-ben, sem 1935-ben nem került elő nyíltan a szécsényi választási kampányban.

A bárónő kitartó ellenfeleket talált a kerületben: Mráz György esperest, illetve Mikolay Józsefet. Utóbbival való kiélezett viszonyát jellemzi, hogy egy 1936-os parlamenti vitában az ellenzéki Dinnyés Lajos azt kiáltotta oda Mikolaynak: „Jó lesz hallgatni, mert majd rád uszítom a bárónét.”¹¹² Ugyanakkor Orosdynének sikerülhetett kialakítania egy jelentős helyi támogatói kört is egy számára addig teljesen ismeretlen terepen.

A bárónő nem számított a női jogok élenjáró harcosának. Simándi Irénnek a női választójogról szóló 2009-es munkája is csak egyszer említi meg a nevét.¹¹³ Bár a nők érdekében számos alkalommal felszólalt, a női politikai jogok ügyében visszafogottabb volt. Ez talán vitathatatlan konzervativizmusából adódik, amihez társult, hogy a nők helyzetét inkább szociális oldalról

¹¹² *Újság*, 1936. június 21. 4.

¹¹³ SIMÁNDI IRÉN: *Küzdelem a nők parlamenti választójogáért Magyarországon 1848–1938*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2009. 237. GERGELY JENŐ 1993-as munkájában (*A keresztényszocializmus Magyarországon, 1924–1944*. I. m.) pedig nem is szerepel Orosdyné neve.

közelítette meg. Ugyanakkor konzervatívizmusa egyáltalán nem jelentett maradiságot, inkább egyfajta „fontolva haladást” az európai példák alapján. Jól illeszkedik ez ahhoz a tágabb politikai világlátáshoz, hogy bizonyos szempontból a korszakban a katolikus legitimisták képviseltek egyfajta nyugatias orientációt a magyar politikában és társadalomban.

A női politikai jogok terén a bárónő egyedi helyzetben volt. Egy, a férje halála után örökölt bútorgyári ingatlan révén Vácon a virilisták közé került. A városi képviselő-testület ülésein mint nő nem vehetett részt, ám mint országgyűlési képviselőnek elviekben joga lett volna erre. A testületi jegyzőkönyvek alapján végül nem vett részt üléseken, és 1933 januárjában azzal a megjegyzéssel jelölt férfi meghatalmazottat maga helyett, hogy nem kíván élni a képviselőséggel járó joggal. 1933. március 1-jei országgyűlési felszólalásában azonban indítványozta, hogy azok a nők, akik virilisták egy településen, személyesen is részt vehessenek az üléseken, és szavazhassanak, ne csak meghatalmazottjaik útján.¹¹⁴ Javaslatát azonban nem fogadták el.

Orosdy Fülöpné tehát mértékletességet, konzervatív, ugyanakkor a változásokat elfogadó európaiságot képviselt az 1930-as évek radikalizálódó Magyarországon. Nem volt ezzel egyedül a korszakban, de talán nem véletlen, hogy sem ő, sem a hozzá hasonló személyiségek nem lettek túl ismertek. Többek között ezért is elfeledett személyiség egykori kerületében, Szécsényben is. Sorsa, életpályája és az általa képviselt értékek mindenesetre tanulságokkal szolgálhatnak az utókor számára is.

¹¹⁴ Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának Naplója. XIII. kötet. Budapest, 1933. 417–418.